

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан природничо-географічного факультету

Л.П. Міронець

«29» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ Основи демографії

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

освітньо-професійна програма: Географія

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією

природничо-географічного факультету

29 серпня 2024 р.

Голова

—
(Міронець Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробники: Король Олена Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії

Протокол № 1 від «_29_» серпня 2024 року.

Завідувач кафедри загальної та регіональної географії

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
3-й			
Семестр			
5-й			
Лекції			
24 год.		-	
Практичні, семінарські			
24 год.		-	
Лабораторні			
-		-	
Самостійна робота			
72 год.			
Консультації:			
Загальна кількість годин – 120	Вид контролю: залік		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни:

формування уявлень про чисельність, склад населення і типи його відтворення, а також специфіку форм розселення населення з врахуванням природних та соціально-економічних факторів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями**:

Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки і соціального життя, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності.

Здатність здійснювати аналіз, синтез, оцінювання ситуації та/або завдання з метою виявлення шляхів для розв'язування та випрацювати рішення.

Здатність використовувати фундаментальні основи різних парадигм природничої та суспільної географії, знання основних географічних теорій та законів, історії розвитку географічних досліджень та ідей для з'ясування географічних особливостей природи Землі, розміщення населення і господарства.

Здатність формулювати, аналізувати та синтезувати рішення наукових проблем на абстрактному рівні шляхом декомпозиції їх на складові із застосування географічних знань, постійно оновлювати та накопичувати власні знання з природничої та суспільної географії..

2. Передумови для вивчення дисципліни

Перед вивченням навчальної дисципліни студенти мають оволодіти знаннями із психології, основ вищої математики, загального землезнавства, географії ґрунтів з основами ландшафтознавства, картографії з основами топографії, основ технологій виробництва тощо.

Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С.Макаренка.

3. Результати навчання за дисципліною

Демонструвати знання та розуміння фактів і подій історичного минулого та сьогодення українського народу. Аналізувати етногенез української нації, історичних документів за допомогою різних наукових методів, спираючись на принципи історизму, об'єктивності, зв'язку теорії з практикою.

Демонструвати знання та розуміння дефініції провідних термінів та понять суспільної географії, факторів розміщення виробництва та складових геодемографічної ситуації. Пояснювати закономірності раціональної територіальної організації суспільства. Застосовувати основні положення теорії сталого розвитку. Встановлювати концептуальні відмінності понять «район» і «регіон». Аналізувати наслідки розвитку процесу географічного поділу праці.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з географії населення; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід геодемографічних процесів, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. На основі проблемної ситуації виділяє проблему, конструює гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обгрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	Твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	Має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.

60-63	Самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	Не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом географії населення; невпевнено, із помилками виконує практичні, зокрема розрахункові завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	Має лише загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль												Разом	Сума
РОЗДІЛ 1						РОЗДІЛ 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	60	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи												40	
3	3	3	3	3	5	3	3	3	3	3	5		

Згідно Положення «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка» від 27.04.2020 р., можливе зарахування результатів навчання з окремої теми/тем, розділу, індивідуального завдання (контрольної роботи) чи дисципліни в цілому, здобутих за цими видами освіти. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно переліку компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання Тестові завдання для поточного контролю

1. Статистична операція, яка здійснюється з метою отримання інформації про чисельність, склад та розміщення населення – це: а) пасажирообіг; б) прикладні дослідження; в) природне відтворення; г) природокористування; д) перепис населення; е) пролонгація; ж) пасіонарність; з) патерналізм; і) посибілізм; й) плюралізм; к) популізм.
2. Закінчіть речення (впишіть пропущене слово): «В географії населення і демографії виділяють три основних генетичних (історичних) типи природного відтворення населення – архаїчний, і сучасний».
3. Виділіть країну, яка має найвищий в світі коефіцієнт народжуваності: а) Албанія; б) Нідерланди; в) Росія; г) Папуа – Нова Гвінея; д) Саудівська Аравія; е) Оман; ж) Бутан; з) Ємен; і) Бахрейн; й) Буркіна-Фасо; к) Непал.
4. Математичний запис чисельного співвідношення між народжуваністю, смертністю та природним приростом – це: а) демографічна політика; б) демографічний вибух; в) демографічний перехід; г) депопуляція; д) дефляція; е) дискримінація; ж) денонсація; з) демократизація; і) урбанізація; й) систематизація; к) демографічна формула.
5. Виділіть правильний запис демографічної формули світу: а) $10‰ - 9‰ = 1‰$; б) $15^{\circ}\text{C} - 9^{\circ}\text{C} = 6^{\circ}\text{C}$; в) $10\text{ м}^3 - 5\text{ м}^3 = 5\text{ м}^3$; г) $25\$ - 10\$ = 15\$$; д) $24\% - 9\% = 15\%$; е) $24‰ - 9‰ = 15‰$; ж) $25‰ - 9‰ = 16‰$.
6. Оберіть правильне визначення сальдо міграцій:
 - а) чисельність постійного населення, що припадає на одиницю площі;
 - б) теорія нерівноцінності рас, що виправдовує расову дискримінацію та загарбницьку зовнішню політику;
 - в) повернення колишніх емігрантів на постійне місце проживання в країну виїзду;
 - г) різниця між прибулими і вибулими у будь-якій територіальній групі людей;
 - д) місце для відокремленого проживання корінних мешканців країни.
7. Коефіцієнт фертильності для забезпечення режиму простого відтворення населення та необхідної якості здоров'я поколінь має становити: а) 1,15; б) 1,5%; в) 1,5‰; г) 1,5€; д) 1,75; е) 2,0; ж) 2‰; з) 2\$; і) 2,15%; й) 2,15; к) 2,15‰; л) $2,15^{\circ}\text{C}$; м) 2,5; н) 2,5 ккал/кг; о) 2,5‰; п) 2,75‰; р) 2,75 особи/км²; с) $3,0^{\circ}\text{C}$; т) 3,0 кВт·год; у) 3,15%.
8. Переміщення населення між населеними пунктами, пов'язане зі зміною постійного місця проживання – це:
 - а) масштаб; б) маркетинг; в) метисація; г) марикультура; д) мегаполіс; е) міграція; ж) відтворення населення;
 - з) сальдо міграцій; і) моніторинг; й) шовінізм; к) протекціонізм; л) модернізація; м) плебісцит; н) циклічність.

Приклади тестових завдань для підсумкового контролю:

1. Сукупність заходів з боку держави, спрямованих на регулювання режиму відтворення населення – це:
 - а) демографічна політика; б) демографічний вибух; в) демографічна формула; г) демографічний перехід;
 - д) демографічна катастрофа; е) демографічна криза; ж) демографічний оптимум; з) депопуляція; і) денонсація.
2. Як називають мешканців якоїсь місцевості, які здавна тут живуть? а) конкістадори; б) колоністи; в) атеїсти; г) егоїсти; д) аборигени; е) антисеміти; ж) агресори; з) абсентеїсти; і) глобалісти; й) гуманісти; к) дисиденти.
3. Виділіть із запропонованих групу, де всі країни – середньоурбанізовані:
 - а) Бельгія, Франція, Швеція, Росія, Україна, Греція;
 - б) Китай, Індія, Єгипет, Сьєрра-Леоне, Албанія, Гвінея;
 - в) Бразилія, Папуа – Нова Гвінея, Буркіна-Фасо, Камбоджа, Канада, Гана;
 - г) Саудівська Аравія, Уганда, Непал, Бутан, Бурунді, Руанда.
4. Самоназва мовної спільності людей, яка визнається кожним її представником – це: а) етнос; б) етносфера; в) етногенез; г) ефемероїд; д) етногеографія; е) етнічний процес; ж) ембарго; з) топонім; і) ойконім; й) етніонім.

5. Виділіть із пропонованого списку назви тих мовних сімей, представники яких мешкають в Україні:
- а) тибето-бірманська; б) слов'янська; в) індоєвропейська; г) алтайська; д) уральська; е) афразійська; ж) аймара;
- з) австронезійська; і) австралійська; й) ескімосько-алеутська; к) тунгусо-маньчжурська; л) нігеро-кордофанська.
6. Теорія народонаселення, яка пояснює масове зубожіння людей тим, що зростання чисельності населення відбувається в геометричній прогресії та переважає зростання засобів існування, яке відбувається в арифметичній прогресії, називається: а) маркетинг; б) менеджмент; в) мальтузіанство; г) макіавеллізм; д) меркантилізм; е) менталітет; ж) меліорація; з) метисація; і) монокультура; й) модернізація; к) моніторинг.
7. Виділіть серед названих ту країну, в якій густина населення буде найвищою: а) Росія; б) Україна; в) Намібія;
- г) Канада; д) Японія; е) Австралія; ж) Нова Зеландія; з) Саудівська Аравія; і) Аргентина; й) Монголія; к) Китай.
8. Виділіть назву «хвилі міграції», під час якої утворилися перші колонії Великобританії і Франції у Північній Америці: а) гунська; б) готська; в) гетська; г) арабська; д) кушитська; е) єврейська; ж) християнська; з) католицька; і) протестантська; й) стара еміграція; к) нова еміграція; л) скандинавська; м) індіанська.

Перелік контрольних питань на залік з основ демографії

1. Визначити об'єкт вивчення основ демографії.
2. Проаналізувати систему зв'язків основ демографії з іншими науками.
3. Дати просторово-часову оцінку динаміки чисельності населення світу.
4. Визначити наукову категорію «відтворення населення»
5. Охарактеризувати кількісні (функціональні) типи природного відтворення населення.
6. Охарактеризувати генетичні типи природного відтворення населення.
7. Проаналізувати співвідношення між кількісними (функціональними) та генетичними типами природного відтворення населення.
8. Проаналізувати будову понятійно-термінологічної системи «механічний рух населення».
9. Дати якісну оцінку внутрішніх і зовнішніх міграцій.
10. Обґрунтувати виділення факторів відтворення населення.
11. Пояснити вплив матеріальних умов життя на природний та механічний рух населення.
12. Подати порівняльну характеристику демографічної політики країн світу.
13. Дати оцінку статевій структурі населення світу.
14. Визначити типи статевої структури населення країн світу.
15. Визначити вплив вікової структури населення на соціально-економічний розвиток.
16. Визначити типи вікової структури населення країн світу.
17. Охарактеризувати основні типи і підтипи статовікових пірамід населення.
18. Визначити наукову категорію «геодемографічна ситуація».
19. Подати соціально-географічну оцінку демографічної ситуації в Сумській області.
20. Дати оцінку расової структури населення світу.
21. Обґрунтувати основні підходи до вивчення соціальної структури населення.
22. Визначити поняття «етнос» та «етногенез».
23. Дати якісну оцінку основних етнічних ознак.
24. Виділити та охарактеризувати основні типи етнічних спільностей.
25. Визначити провідні етнічні процеси.
26. Дати порівняльний аналіз основних концепцій етногенезу.
27. Обґрунтувати етнічну типологію країн світу.

28. Визначити наукову категорію «трудові ресурси».
29. Визначити роль вікової структури трудових ресурсів.
30. Проаналізувати проблеми зайнятості підлітків і пенсіонерів.
31. Проаналізувати розподіл економічно активного населення за сферами прикладання праці.
32. Дати якісну оцінку безробіттю та формам його прояву.
33. Визначити наукову категорію «розселення».
34. Визначити та охарактеризувати основні форми розселення.
35. Визначити поняття «населений пункт», охарактеризувати постійні поселення.
36. Визначити наукову категорію «урбанізація» та специфіку її використання.
37. Дати кількісну оцінку рівнів урбанізації країн світу.
38. Обґрунтувати необхідність виділення типів урбанізації.
39. Проаналізувати етапи і форми прояву процесу урбанізації.
40. Розкрити механізм впливу субурбанізації на утворення міських агломерацій.
41. Пояснити феномен контрурбанізації в постіндустріальних країнах.
42. Визначити наукову категорію «мегаполіс», назвати головні мегаполіси світу.
43. Проаналізувати класифікацію міст за чисельністю населення.
44. Дати оцінку головним чинникам атрактивності великих міст.
45. Охарактеризувати проблеми розвитку і функціонування великих міст.
46. Охарактеризувати проблеми розвитку середніх і дрібних міст.
47. Визначити функціональні типи міст.
48. Визначити функціональні типи сільських поселень.
49. Визначити топографічні типи сільських поселень.
50. Дати якісну та кількісну оцінку територіальної диференціації заселеності земної кулі.
51. Визначити основні «згустки» населення світу та назвати чинники їх виникнення.
52. Дати оцінку впливу міграцій на заселеність земної кулі.
53. Визначити «хвилі» міграцій давніх часів, охарактеризувати їх основні події.
54. Визначити «хвилі» міграцій нових часів, охарактеризувати їх основні події.
55. Проаналізувати географію сучасних зовнішніх міграцій в світі.

6. Програма навчальної дисципліни

1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Чисельність, відтворення та структури населення.

Тема 1. Предмет, об'єкт і методи демографії.

Виникнення демографії як науки. Предмет та об'єкт демографії. Основні методи демографії. Міжпредметні зв'язки. Демографічна статистика. Постійне і наявне населення.

Тема 2. Чисельність і відтворення населення світу.

Поняття чисельності населення. Чисельність, склад і режим відтворення населення. Безперервність процесу самооновлення населення за рахунок зміни людських поколінь. Поділ відтворення на природне і механічне; три основних режими відтворення: розширений, простий і звужений. Демографічна формула як математичний запис чисельного співвідношення між народжуваністю, смертністю та природним приростом.

Тема 3. Фактори відтворення населення.

Фактор як умова, рушійна сила, причина будь-якого процесу, що визначає його характер або головну рису. Поділ факторів відтворення населення на внутрішньо властиві людським спільнотам (натуральні) і зовнішні (штучні). Натуральні фактори: матеріальні умови життя, зайнятість, культура, соціальні потрясіння, урбанізація, конфесійний (релігійний), етнічний та психологічний; до штучних відноситься демографічна політика держави.

Тема 4. Шлюбність і розлучуваність в демографії та статеві-вікова структура населення.

Статеві структура населення. Вік як демографічна характеристика. Демографічне старіння населення. Шлюбно-сімейна структура населення

Шлюб і його форми. Демографічне поняття "шлюбність". Показники шлюбності. Розлучуваність в демографії. Тенденції шлюбності й розлучуваності в Україні

3 періоди в житті людини: доробочий (дитячий), робочий (працевдатний), післяробочий (пенсійний). На основі динаміки співвідношення часток населення у названих проміжках часу і здійснюється типологія вікових структур (виділяються регресивний, прогресивний і стаціонарний типи). Типи статевої структури населення: з переважанням чоловіків (близько 90 країн світу), з переважанням жінок (115 країн) та з паритетною статевою структурою (лише 25 країн). В цілому на Землі чоловіків більше, ніж жінок. Геодемографічна ситуація як співвідношення народжуваності, смертності, міграційної рухливості, що склалося на даний час у певній територіальній групі населення і створило його статево-вікову структуру та передумови подальшого відтворення.

Тема 5. Расова та етнічна структура населення світу.

Раси як великі групи людей, що мають спільне походження і подібні зовнішні ознаки, які передаються спадково (колір шкіри, волосся, очей, форма носа і губ, зріст та інше). Метисація як процес змішування рас, який підтверджує біологічну єдність людства. Основні раси і перехідні міжрасові форми. Етнос як усталена спільність людей, що історично склалася на певній території і позначена спільністю мови, культури, побуту, психічного складу, єдністю етнічної самосвідомості тощо. Етнічні ознаки як такі, що мають традиційність та всеохоплюваність в межах етносу, специфічні лише для нього, а також дозволяють чітко відокремити даний етнос від інших. Головні етнічні ознаки: територія, мова, етнічна самосвідомість, етнічний менталітет, спільність економічного життя, мінімальна чисельність населення тощо.

Тема 6. Трудові ресурси та їх використання.

Трудові ресурси як частина населення, яка володіє сукупністю фізичних і духовних ознак, що дозволяють працювати. Якісний і кількісний підходи до визначення трудових ресурсів. вікові групи трудових ресурсів та їх специфіка. Безробіття як соціально-економічне явище.

Типологія країн на основі використання трудових ресурсів у різних сферах господарства.

Розділ 2. Форми розселення населення.

Тема 7. Розселення та його форми.

Розподіл населення по території та форми його територіальної організації у вигляді системи населених пунктів (поселень). Поселення як первинний елемент та головна операційна одиниця вивчення розселення. Порівняння підходів до визначення населених пунктів представниками різних галузей знань. Виробничий принцип як провідний у виділенні та

вивченні окремих форм розселення. Постійні населені пункти як головна форма розселення. Сезонні, пересувні і тимчасові поселення. Дисперсне розселення. Урбанізація як процес зростання частки міського населення, підвищення ролі міст в житті суспільства та поширення міського способу життя на всю мережу поселень.

Тема 8. Процес урбанізації: етапи, форми, типи.

Етапи урбанізації: початкова урбанізація, субурбанізація, рурбанізація, контрурбанізація. Кожному етапу властиві свої форми прояву. Субурбанізація та міські агломерації (моно- і поліцентричні). Рурбанізація та мегаполіси. Контрурбанізація і відтік населення з великих міст та ядер міських агломерацій. Географія міських поселень. Зв'язок раціональної територіальної організації міських поселень з їхніми планувальними формами. Практика містобудування і типові планувальні структури міст: радіальна, радіально-кільцева (концентрична), шахова (квартальна), лінійна, ускладнена лінійна, стільникова та групова (змішана). Хибна урбанізація та хаотична забудова (відсутність територіального планування як такого).

Тема 9. Географія сільських поселень.

Поділ сільських поселень за показниками людності на найдрібніші, дрібні, середні, крупні та найкрупніші. Функціональна типологія (поділ сільських поселень на 3 основних типи – сільськогосподарські, несільськогосподарські та змішані з низкою підтипів). Вплив природного середовища на сільське розселення і топографічна типологія сільських населених пунктів (прирічковий, вододільний, яружно-балковий, гірсько-долинний, гребеневий і карнизний типи поселень).

Тема 10. Заселеність території земної кулі.

Густота (щільність) населення як чисельність постійного населення, що припадає на одиницю площі (1 км²). Середньосвітовий показник густоти населення. Ареали підвищеної густоти населення (Східноазійський, Південноазійський, Західноєвропейський, Північноамериканський та Південноамериканський). Роль механічного відтворення в освоєнні зручних для проживання територій планети. Сплески міграційної активності («хвилі міграції»): гунська, арабська, монголо-татарська хвилі, «стара еміграція» і «нова еміграція». Сучасні міграції не носять «хвильового» характеру та змінили свої напрямки. «Сходінчатість» як феномен сучасних міграцій. Фемінізація міграцій.

Тема 11. Міграції населення. Історія міграції населення. Відтворення населення.

Формування української діаспори. Види міграції. Міграційна мотивація, міграційна установка, міграційна поведінка. Стадії міграції. Міграційна когорта. Міграційні потоки. Вимушена міграція цивільного населення під час російсько-української війни.

Поняття відтворення населення. Типи відтворення населення. Показники відтворення населення. Сучасна ситуація в Україні. Відтворення населення в світі.

Тема 12. Основи демографічного прогнозування. Мета і напрямки демографічної політики України: взаємозв'язок із соціально-економічним положенням.

Поняття і види демографічних прогнозів. Основні методи демографічного прогнозування. Прогноз чисельності населення світу та України.

Основи демографії Поняття і основні заходи демографічної політики. Демографічна політика в країнах світу. Демографічна політика в Україні. Демографічна політика України в період російсько-української війни.

Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма					Заочна форма						
	У сього	у тому числі				У сього	у тому числі					
		Лекції	Практ.	Лабор..	Консультації		Лекції	Практ.	Лабор..	Консультації		
Розділ 1. Чисельність, відтворення та структури населення												
Тема 1. Об'єкт, предмет та завдання географії населення	10	2	2			6		-	-	-	-	-
Тема 2. Чисельність і відтворення населення світу	10	2	2			6		-	-	-	-	-
Тема 3. Фактори відтворення населення	10	2	22			6		-	-	-	-	-
Тема 4. Статеві- вікова структура населення	10	2	2			6						
Тема 5. Расова та етнічна структура населення світу	10	2	2			6						
Тема 6. Трудові ресурси та їх використання	10	2	2			6						
<i>Разом за розділом 1</i>	60	12	12			36						-
Розділ 2. Форми розселення населення. Демографічна політика України												
Тема 7. Розселення та його форми	10	2	2			6		-	-	-	-	-
Тема 8. Процес урбанізації та географія міських поселень	10	2	2			6		-	-	-	-	-
Тема 9. Географія сільських поселень	10	2	2			6		-	-	-	-	-
Тема 10. Заселеність території земної кулі	10	2	2			6		-	-	-	-	-
Тема 11. Міграції і відтворення населення.	10	2	2			6						
Тема 12. Основи демографічного прогнозування. Мета і напрямки демографічної політики України.	10	2	2			6						

<i>Разом за розділом 2</i>	60	12	12			36						
Всього	120	24	24			72			-	-	-	-

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Теоретичні основи демографії	2	
2.	Система демографічних наук	2	
3.	Демографічний аналіз	2	
4.	Демографічне прогнозування	2	
5.	Сім'я як об'єкт демографії. Шлюбна поведінка населення України.	2	
6.	Демографічний розвиток	2	
7.	Демографічна політика. Міграція населення	2	
8.	Характеристика факторів відтворення населення	2	
9.	Аналіз форм розселення в світі	2	
10.	Узагальнення класифікації та типології сільських поселень	2	
11.	Показники, ареали та чинники розселення	2	
12.	Характеристика «хвиль міграцій»	2	
	Разом	24	

Теми лабораторних занять

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено.

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

- Біженці та внутрішньо переміщені особи України на шляхах війни : кроки незламності: монографія / (В.І. Подшивалкіна, Н. В. Коваліско та ін.) за ред. М. В. Бірюкової. 2023. 440 с.
- Соціально-демографічна ситуація в Україні: шляхи подолання наслідків війни <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/sotsialno-demohrafichna-sytuatsiya-v-ukrayini-shlyakhy-podolannya>
- Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року <https://www.msp.gov.ua/projects/870/>
- Про схвалення Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-demohrafichnoho-rozvytku-ukrainy-na-period-do-2040-roku-922r-300924>
- Jennifer Hickes Lundquist, Douglas L. Anderton, David Yaukey Demography The Study of Human Population Fourth Edition http://www.ru.ac.bd/wpcontent/uploads/sites/25/2019/03/402_10_00_Lundquist_Demography.pdf

Додаткові

- Гудзеляк І.І. Географія населення : навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 130 с.

2. Драган О.І. Демографія: [Електронний ресурс]: конспект лекцій для студентів напряму підготовки 6.030505 «Управління персоналом та економіка праці» денної форми навчання / О. І. Драган., Т.І. Тертична. – К.: НУХТ, 2014. – 132 с.
3. Левченко Т.О., Сюткін С.І. Чинники міграційної рухливості населення Сумської області // Актуальні проблеми дослідження довкілля : Матеріали VII Міжнародної наук. конф. (м. Суми 12-14 жовтня 2017 р.). Суми: ФОП Цьома С.П., 2017. С. 112-115.
4. Мезенцев К.В., Мезенцева Н.І., Мостова І.О., Сайчук В.С. Географія праці: сучасні концепти та ринки праці регіонів. К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. 190 с.
5. Основи демографії : методичні вказівки для практичних занять для студентів спеціальності 053 «Психологія» всіх форм навчання / Упорядник : Стоцький Я.В. – Тернопіль : Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2018. – 20 с.
6. Основи демографії: навчально-методичний посібник / І. І. Шеремет. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 53 с.
7. Пальян З. О. Демографія [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / З. О. Пальян ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Київський університет, 2014. - 222 с.
8. Підгорний А.З., Самотоєнкова О.В., Ольвінська Ю.О., Вітковська К.В. Соціально-демографічна статистика: підручник. Одеса: ФОП Гуляєва В. М., 2016. 424 с.
9. Сюткін С.І. Географія населення : навч. посібник. Суми: ВПП «Фабрика друку», 2015. 128 с.
10. Сюткін С.І. Географія населення : методичні вказівки для виконання самостійної роботи студентів. Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. 32 с.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України імені М.В. Птухи <http://www.idss.org.ua>
3. Організація Об'єднаних Націй (ООН) <http://www.un.org/en/index.html>
4. Представництво ООН в Україні <http://www.un.org.ua/ua/>
5. Фонд народонаселення ООН <http://www.unfpa.org/>
6. Фонд народонаселення ООН в Україні <http://www.unfpa.org.ua/>
7. Програма ООН з населених пунктів <http://unhabitat.org/>
8. Дитячий фонд ООН <http://www.unicef.org/>
9. Програма ООН-жінки <http://www.unwomen.org/en>
10. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців <http://www.unhcr.org/>
11. Комісія по населенню і розвитку Економічної і соціальної Ради ООН <http://www.un.org/en/development/desa/population/commission/index.shtml>
12. Організація ООН з питань освіти, науки і культури <http://en.unesco.org/>
13. Міжнародна організація праці <http://www.ilo.org/global/langen/index.htm>
14. Представництво МОП в Україні <http://www.un.kiev.ua/ilo>
15. Міжнародна організація з міграції <http://www.iom.int/>
16. Представництво МОМ в Україні <http://iom.org.ua/ua>
17. Всесвітня організація з охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
18. Представництво ВООЗ в Україні <http://www.euro.who.int/en/countries/ukraine>
19. Статистична комісія ООН <http://unstats.un.org/unsd/default.htm>
20. Світовий банк <http://www.worldbank.org/>

21. Рада з народонаселення <http://www.popcouncil.org/>
22. Бюро інформації про населення <http://www.prb.org>
23. Європейська асоціація з вивчення населення <http://www.eaps.nl/>
24. Євростат <http://ec.europa.eu/eurostat>

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Сюткін С.І. Географія населення : навч. посібник. Суми: ВПП «Фабрика друку», 2015. 128 с.
2. Сюткін С.І. Географія населення : методичні вказівки для виконання самостійної роботи студентів. Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. 32 с.
3. Сюткін С.І. Контрольні роботи з географії населення. Суми: СумДПУ, 2002. 11 с.
4. Банк даних про населення України http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/statfile_c.asp